

Realizacja Konwencji o Prawach Dziecka przez Rzeczpospolitą Polską

Konwencja o Prawach Dziecka wprowadza mechanizm kontroli tj. obowiązek państw – stron systematycznego składania sprawozdań z jej wykonywania. Trzeba jednak przyznać, że mechanizmy egzekwowania są słabe. Polska złożyła w 1994 roku pierwsze, spóźnione o rok sprawozdanie za lata 1991 – 93. Drugie sprawozdanie dotyczyło kolejnych pięciu lat (1993 – 98) obowiązywania konwencji. Składane są również raporty alternatywne (kontraporty) organizacji pozarządowych. Oba przedłożone przez Polskę sprawozdania rozpatrzył Komitet Praw Dziecka w Genewie.

Pierwsze sprawozdanie Komitet rozpatrzył w 1995 roku.

Uwagi dotyczyły m.in.:¹

- niedostatecznych działań rządu w zakresie wdrażania zasad i zapisów Konwencji,
- tradycyjnych postaw naszego społeczeństwa mogących nie sprzyjać realizacji Konwencji,
- braku dostatecznej wrażliwości różnych grup społecznych na potrzeby dzieci Romów, dzieci chorych na AIDS, czy zarażonych wirusem HIV,
- niepodjęcia właściwych działań zapobiegających stosowaniu wobec dzieci kar cielesnych,
- funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich, zwłaszcza w zakresie zgodności naszego prawa z art. 37 i 40 Konwencji oraz z innymi aktami międzynarodowymi,
- niezgodności z Konwencją przepisów o demoralizacji niepełnoletnich,
- wzrostu w naszym kraju przestępczości nieletnich, zagrożenia dzieci alkoholizmem, narkomanią, wykorzystywaniem seksualnym, zaniedbaniem i złym traktowaniem.

Wśród rekomendacji i zaleceń wydanych wówczas Polsce można wymienić:²

- wycofanie zastrzeżeń i deklaracji złożonych przy ratyfikacji Konwencji,
- skoordynowanie, na poziomie krajowym i lokalnym, działań różnych resortów w ściślejszej współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu efektywniejszej implementacji Konwencji,
- reformę prawa wewnętrznego,
- przyjęcie krajowego planu działania na rzecz dzieci,
- przystąpienie do Konwencji Haskiej o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego (Polska przystąpiła do konwencji w 1995 roku),
- wprowadzenie jednoznacznego zapisu zakazującego poniżającego traktowania i karania dzieci,
- rozszerzenie działań upowszechniających Konwencję wśród dzieci i dorosłych,

¹T. Smoczyński (red.), Konwencja o prawach dziecka, Poznań 1999.

²T. Smoczyński, tamże.

- prowadzenie systematycznych szkoleń dla dzieci oraz dla dorosłych pracujących z dziećmi w zakresie praw człowieka,
- wprowadzenie systemu monitorowania przestrzegania praw dzieci, w tym dzieci krzywdzonych,
- wprowadzenie systemu monitorowania placówek stałego pobytu dla dzieci,
- wprowadzenie systemu pomocy dla dzieci – ofiar przemocy.

Drugie sprawozdanie Komitet Praw Dziecka rozpatrzył w 2002 roku.

Oto pełna treść spostrzeżeń, zaleceń i rekomendacji komitetu: ³

CRC/C/15/Add.194

4 października 2002AN

KOMITET PRAW DZIECKA

31 sesja

ROZPATRYWANIE SPRAWOZDAŃ PRZEDŁOŻONYCH PRZEZ PAŃSTWA STRONY NA MOCY ARTYKUŁU 44 KONWENCJI

Obserwacje końcowe Komitetu Praw Dziecka: POLSKA

1. Komitet – podczas 827 i 828 posiedzenia (zob. CRC/C/SR.827-828), które odbyły się dnia 1 października 2002 r. - rozpatrzył drugie sprawozdanie okresowe POLSKI (CRC/C/70/Add. 12), przedłożone dnia 2 grudnia 1999 r. oraz przyjął podczas 833 posiedzenia odbytego 4 października 2002 r. obserwacje końcowe jak następuje.

A. Wstęp

2. Komitet przyjmuje z zadowoleniem przedłożenie drugiego sprawozdania okresowego państwa strony, jak również szczegółowych odpowiedzi na listę wątpliwości (CRC/C/Q/POL2), które umożliwiły dokładniejsze zrozumienie sytuacji dzieci na obszarze państwa strony. Ponadto Komitet przyjmuje z uznaniem wystawienie przez państwo stronę delegacji złożonej z reprezentantów różnych sektorów, jak również przyjmuje z zadowoleniem szczerzy dialog i przychylnie reakcje na sugestie i zalecenia poczynione w trakcie dyskusji.

B. Przedsięwzięte w następstwie ratyfikacji Konwencji środki i postęp poczyniony przez państwo stronę

3. Komitet przyjmuje z zadowoleniem przyjęcie przez państwo stronę w 1997 r. nowej Konstytucji, która ucieleśnia wiele zasad Konwencji Praw Dziecka.

4. Komitet przyjmuje z zadowoleniem ustanowienie przez państwo stronę w 2000 r. Biura Rzecznika Praw Dziecka odpowiedzialnego za monitorowanie praw dziecka w skali krajowej oraz docenia rolę Najwyższej Izby Kontroli w badaniu i ocenie polityki rządu odnośnie praw dziecka i wdrażania Konwencji.

5. Komitet przyjmuje z zadowoleniem różnorodne środki ustawodawcze podjęte w celu dalszego wdrażania postanowień Konwencji Praw Dziecka, między innymi:

- ustawę z dnia 24 lipca 1998 r. zmieniającą ustawę o pomocy społecznej, która ustanowiła lokalne centra pomocy rodzinie;
- ustawę z dnia 7 stycznia 2000 r. zmieniającą ustawę o pomocy społecznej i emeryturach, która stworzyła

³Komitet Praw Dziecka, Rozpatrywanie sprawozdań (...), www.men.waw.pl/oświata/istotne/zalecenia_kpd.php

spójny system ochrony rodziny i opieki nad dzieckiem w ramach opieki społecznej i w oparciu o lokalne centra pomocy rodzinie.

6. Komitet przyjmuje z zadowoleniem ratyfikację przez państwo stronę Konwencji Haskiej z 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego.

7. Komitet dostrzega także utworzenie przez państwo stronę Biura Pełnomocnika Rządu do spraw Rodziny oraz Równego Statusu Mężczyzn i Kobiet (2001), które zastąpiło Biuro Pełnomocnika do spraw Rodziny.

C. Czynniki i trudności stojące na przeszkodzie wdrożeniu Konwencji

8. Komitet przyjmuje do wiadomości, że państwo strona nadal boryka się z trudnościami gospodarczymi i wysoką stopą bezrobocia, będącymi wynikiem przejścia na system gospodarki wolnorynkowej. Doprowadziły one do nierówności między regionami oraz wzrastającej biedy, wpływając w ten sposób niekorzystnie na rodziny z dziećmi, które są szczególnie zagrożone pogorszeniem warunków bytowych i poziomu życia.

D. Główne obszary, które wywołują niepokój i są podstawą wydania zaleceń

1. Ogólne sposoby wdrażania

(art. 4, 42 oraz 44 ust. 6 Konwencji)

Zastrzeżenia i oświadczenia

9. Komitet przyjmuje z zadowoleniem przekazane przez delegację informacje, że proces rozpatrywania kwestii wycofania przez państwo stronę zastrzeżeń odnośnie art. 7 i 38 oraz oświadczeń odnośnie art. 12 do 16 oraz art. 24 został wznowiony w 2001 r.

10. W świetle deklaracji wiedeńskiej i programu działania (1993), Komitet zachęca państwo stronę do kontynuacji i ukończenia procesu wycofywania wszelkich zastrzeżeń i oświadczeń do Konwencji.

Ustawodawstwo

11. Komitet, dostrzegając uchwalenie w 1997 r. nowej Konstytucji i przyjętych w związku z jej uchwaleniem poprawek do ustawodawstwa krajowego, pozostaje jednak zaniepokojony faktem, że nadal nie wszystkie obowiązujące w kraju ustawy są w pełni zgodne z postanowieniami i zasadami Konwencji.

12. Komitet zachęca państwo stronę do podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu zapewnienia pełnej zgodności ustawodawstwa krajowego z zasadami i postanowieniami Konwencji, w szczególności zaś w zakresie wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich, pozostających bez opieki nieletnich ubiegających się o azyl, oraz wykorzystywania seksualnego dzieci.

Koordinacja

13. Komitet dostrzega decyzję Prezesa Rady Ministrów odnośnie włączenia do właściwości Ministra Edukacji Narodowej i Sportu koordynacji polityki wobec dzieci i młodzieży, jak również informację przedstawioną przez Delegację, że państwo strona opracowuje Narodowy Plan Działania. Mimo to pozostaje zaniepokojony brakiem koordynacji działań i programów prowadzonych przez różne ministerstwa i różne szczeble administracji rządowej.

14. Komitet zaleca, aby państwo strona zapewniło Ministerstwu Edukacji Narodowej i Sportu odpowiednie zasoby finansowe, osobowe i materialne, tak, aby mogło się ono skutecznie wywiązywać z zadań koordynacji polityki oraz aby dopilnowało ustanowienia odpowiednich mechanizmów koordynacyjnych i konsultacyjnych między poszczególnymi resortami oraz między wszystkimi szczeblami administracji rządowej zajmującymi się pracą z dziećmi lub na rzecz dzieci.

Niezależny monitoring

15. Komitet przyjmuje z zadowoleniem, jak wspomniano w ustępie 4, ustanowienie urzędu Rzecznika Praw Dziecka oraz docenia rolę, jaką odgrywa Najwyższa Izba Kontroli. Jednakże jego zaniepokojenie budzi niedobór środków pozostających w dyspozycji Rzecznika Praw Dziecka.

16. Komitet zaleca, aby państwo strona:

a) wzmacniało znaczenie Najwyższej Izby Kontroli jako wewnętrznego organu monitorującego w

kontekście oceny kwestii dotyczących dzieci oraz ustanowiło wszechstronny system monitoringu i samooceny wdrażania Konwencji Praw Dziecka zarówno na szczeblu ogólnokrajowym, jak i regionalnym;

b) zapewniło Rzecznikowi Praw Dziecka środki wystarczające do realizacji jego zadań;

c) współpracowało z organizacjami pozarządowymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w zakresie monitoringu praw dziecka i polityki względem dzieci zarówno na szczeblu ogólnokrajowym, jak i regionalnym.

Rozdział środków

17. Komitet zauważa z niepokojem, że środki przeznaczone z budżetu centralnego na kwestie dotyczące dzieci zmniejszyły się w roku 2001 w porównaniu z rokiem 2000 i są one niewystarczające, aby sprostać wymogom priorytetów narodowych i regionalnych dla ochrony i promocji praw dziecka oraz aby przewyższać istniejące i zapobiegać powstawaniu dalszych różnic pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi odnośnie usług świadczonych na rzecz dzieci.

18. Uznając trudność panujących warunków ekonomicznych, Komitet zaleca państwu stronie zwrócenie szczególnej uwagi na pełne wdrożenie art. 4 Konwencji poprzez nadanie priorytetu środkom budżetowym przeznaczanym na zapewnienie realizacji praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych dzieci "w maksymalnym zakresie... dostępnych środków". Dostrzegając wysiłki państwa strony zmierzające do przeprowadzenia reformy administracyjnej i decentralizacji świadczenia usług, Komitet zaleca, aby państwo strona wzmocniło, w maksymalnym zakresie dostępnych środków, zdolność samorządów lokalnych, w jednakowym stopniu na obszarach wiejskich, jak i miejskich, do realizacji gospodarczych, społecznych i kulturalnych praw dzieci.

Gromadzenie danych

19. Komitet przyjmuje z zadowoleniem dodatkowe dane statystyczne zawarte w pisemnych odpowiedziach na listę wątpliwości (CRC/C/Q/POL/2) oraz informację, że zostanie rozpoczęty program e-Poland mający na celu poprawę przepływu danych pomiędzy resortami i ułatwienie ich porównania i analizy. Pozostaje jednak zaniepokojony faktem, że niewiele z tych danych jest dostępnych z podziałem wg płci oraz że nie są dostępne dane i wskaźniki dla wszystkich obszarów objętych Konwencją.

20. Komitet zaleca, aby państwo strona:

a) zapewniło aby obecny system gromadzenia danych oraz opracowywane wskaźniki uwzględniły podział wg płci oraz, jeśli stosowne, brały pod uwagę przynależność do mniejszości bądź grupy etnicznej, jak również podział na obszary wiejskie i miejskie. Obecny system gromadzenia danych powinien zostać poszerzony, z pomocą właściwych Ministerstw i organów, w taki sposób, aby obejmował wszystkie obszary objęte Konwencją, włączając wszystkie aspekty wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich oraz opieki zapewnianej nieletnim ofiarom wykorzystywania seksualnego. System powinien objąć wszystkie dzieci do osiemnastego roku życia, ze szczególnym naciskiem na te, które są szczególnie narażone na ryzyko, włączając nieletnie ofiary wykorzystywania, zaniedbania, lub złego traktowania; dzieci niepełnosprawne, dzieci należące do grup etnicznych, nieletnich uchodźców i ubiegających się o azyl, dzieci w konflikcie z prawem, dzieci pracujące; dzieci mieszkające na ulicy, dzieci stanowiące przedmiot komercyjnego wykorzystywania seksualnego oraz handlu; dzieci z obszarów wiejskich oraz dotkniętych trudnymi warunkami ekonomicznymi; oraz

b) wykorzystało zdobyte w ten sposób dane i wskaźniki przy opracowywaniu, monitoringu i ocenie polityki, programów i projektów skutecznego wdrażania Konwencji.

Współpraca ze społeczeństwem obywatelskim

21. Niezależnie od istnienia aktywnego społeczeństwa obywatelskiego, Komitet jest zaniepokojony faktem, że organizacje pozarządowe nie są w pełni włączone do wysiłków rządowych zmierzających do pełnego wdrożenia postanowień Konwencji.

22. Komitet podkreśla ważną rolę, którą społeczeństwo obywatelskie odgrywa jako partner przy wdrażaniu postanowień Konwencji, jak również zaleca, aby państwo strona włączyło organizacje pozarządowe w sposób bardziej systematyczny i skoordynowany na wszystkich szczeblach wdrażania postanowień Konwencji, w tym także przy opracowywaniu polityki, na szczeblu ogólnokrajowym i regionalnym.

Rozpowszechnianie

23. Dostrzegając inicjatywy państwa strony oraz wielorakie działania Rzecznika Praw Dziecka mające na celu promowanie świadomości zasad i postanowień Konwencji, Komitet jest jednak zaniepokojony faktem, że wszystkie grupy osób zajmujących się zawodowo pracą z dziećmi lub na rzecz dzieci, jak również dzieci, rodzice i opinia publiczna nie są ciągle wystarczająco świadomi Konwencji oraz zawartego w niej podejścia opierającego się na posiadanych prawach.

24. Komitet zaleca, aby państwo strona wzmogło swoje wysiłki zmierzające do rozwoju świadomości i zachęca państwo stronę do prowadzenia systematycznej edukacji i szkoleń odnośnie zasad i postanowień Konwencji w szczególności zaś skierowanych do parlamentarzystów, przedstawicieli organów ścigania, członków korpusu służby cywilnej, pracowników gminnych, personelu zatrudnionego w zakładach i miejscach odosobnienia nieletnich, służby zdrowia, włączając psychologów, pracowników socjalnych, przywódców religijnych, jak również do dzieci i ich rodziców.

2. Definicja dziecka

(artykuł 1 Konwencji)

25. Zaniepokojenie Komitetu budzi fakt, że nie jest jednoznacznie ustalony najniższy wiek, w jakim ponosi się odpowiedzialność karną i że w niektórych przypadkach nawet dzieci w wieku 10 lat mogą być skazane na środki wychowawcze.

26. Komitet zaleca, aby, wobec faktu, że Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich z 1982 r. uznaje za nieletnich osoby znajdujące się w przedziale wiekowym od 13 do 17 lat, państwo strona ustanowiło przynajmniej 13 lat jako jedyny najniższy wiek, w jakim ponosi się odpowiedzialność karną, poniżej którego dzieci nie będą mogły być skazywane ani na środki korekcyjne ani na wychowawcze.

3. Zasady ogólne

(art. 2, 3, 6 i 12 Konwencji)

Niedyskryminacja

27. Komitet zauważa z niepokojem, że zasada niedyskryminacji nie jest odpowiednio wdrażana w odniesieniu do pewnych szczególnie narażonych grup dzieci, włączając dzieci Romów i innych mniejszości etnicznych, dzieci mieszkające w placówkach zamkniętych, dzieci niepełnosprawne, dzieci z rodzin ubogich i dzieci będące nosicielami HIV/AIDS. W szczególności, Komitet jest zaniepokojony ich ograniczonym dostępem do usług medycznych, szkolnictwa i opieki społecznej na odpowiednim poziomie, oraz doniesieniami o przypadkach przemocy na tle rasowym, w których policja nie udzieliła pomocy ofiarom.

28. Komitet zaleca, aby państwo strona wzmogło swoje wysiłki zmierzające do zapewnienia implementacji istniejących praw gwarantujących zasadę niedyskryminacji i pełną zgodność z art. 2 Konwencji oraz do przyjęcia promującej aktywne działania wszechstronnej strategii mającej na celu eliminację dyskryminacji na jakimkolwiek tle i skierowanej przeciwko wszelkim narażonym grupom.

29. Komitet wymaga włączenia do następnego sprawozdania okresowego konkretnych informacji dotyczących środków oraz programów odnoszących się do Konwencji Praw Dziecka przedsięwziętych przez państwo stronę w celu nadania dalszego biegu Deklaracji i Programowi Działania przyjętym na światowej Konferencji w sprawie Rasizmu, Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i związanej z nimi Nietolerancji, która odbyła się w 2001 r. oraz uwzględnienia komentarza ogólnego nr 1 do art. 29 ust. 1 Konwencji (cele edukacji).

Szacunek dla poglądów dziecka

30. Komitet dostrzega wysiłki państwa strony zmierzające do uwzględnienia w postępowaniach administracyjnych i sądowych poglądów dziecka, jednak jego zaniepokojenie budzi fakt, że w praktyce zasada ta nie jest zawsze stosowana, zwłaszcza w postępowaniach wobec pozostających bez opieki dzieci ubiegających się o status uchodźcy, nieletnich sprawców przestępstw, dzieci umieszczonych w placówkach zamkniętych i w przesłuchaniach w procesach o opiekę nad dzieckiem.

31. Komitet zaleca, aby państwo strona:

a) przyjęło skuteczne środki, w tym także ustawodawcze, w celu promocji i ułatwienia przyjęcia zasady szacunku dla poglądów dziecka i jego udziału we wszystkich sprawach, które go dotyczą, przez sądy i wszelkie organy administracyjne, zgodnie z postanowieniami art. 12 Konwencji,

b) dostarczyło m.in. rodzicom, nauczycielom, urzędnikom administracji rządowej, przedstawicielom wymiaru sprawiedliwości, Kościoła Rzymskokatolickiego i innych grup wyznaniowych, oraz ogólnie społeczeństwu materiały edukacyjne dotyczące prawa dzieci do uwzględniania ich poglądów i do aktywnego uczestnictwa.

4. Prawa obywatelskie i wolności

(art. 7, 8, 13-17 i 37 lit. a) Konwencji)

Wolność sumienia i wyznania

32. Komitet jest zaniepokojony faktem, że, mimo przepisów gwarantujących możliwość dokonania przez rodziców wyboru, aby ich dziecko uczęszczało na lekcje etyki zamiast lekcji religii w szkołach publicznych, w praktyce niewiele szkół oferuje lekcje etyki, zaś od uczniów wymagana jest zgoda rodziców na wybór lekcji etyki.

33. Komitet zaleca, aby państwo strona zapewniło, żeby wszystkie szkoły publiczne umożliwiały w praktyce dzieciom dokonanie wolnego wyboru między uczęszczaniem na lekcje religii a uczęszczaniem na lekcje etyki na podstawie wskazówek rodziców udzielanych w sposób zgodny ze stopniem rozwoju dziecka.

Złe traktowanie i przemoc

34. Komitet dostrzega ustanowienie programu niebieskiej karty, skierowanego przeciwko przemocy w rodzinie, jednak jest zaniepokojony faktem, że wykorzystywanie dzieci oraz przemoc w domu i szkołach pozostają problemem w państwie stronie i że nie ma narodowego systemu przyjmowania i rozpatrywania skarg dotyczących wykorzystywania lub zaniedbywania dzieci. Jest on również zaniepokojony faktem, że ofiary wykorzystywania i ich rodziny otrzymują ograniczone wsparcie na rehabilitację i reintegrację. Co więcej, Komitet zaniepokojony jest szerokim stosowaniem kar cielesnych w domu, w szkołach i w innych zakładach takich, jak więzienia oraz w alternatywnych zakładach opiekuńczych.

35. Komitet zaleca, aby państwo strona:

a) ustanowiło narodowy system przyjmowania, monitoringu i badania skarg oraz, w razie potrzeby, ścigania poszczególnych przypadków w sposób uwzględniający potrzeby dziecka i zapewniło szkolenie dla przedstawicieli organów ścigania, pracowników społecznych i prokuratorów w tym zakresie;

b) ustanowiło wszechstronny i ogólnokrajowy system reakcji, który będzie skonstruowany tak, aby zapewnić, w miarę potrzeby, wsparcie i pomoc zarówno dla ofiar, jak i dla sprawców przemocy w rodzinie, zamiast ograniczania się wyłącznie do interwencji i karania, jak również który zapewni wszystkim ofiarom przemocy dostęp do poradnictwa i pomocy w rehabilitacji i reintegracji, zwłaszcza w społecznościach, gdzie administracja lokalna nie dysponuje środkami wystarczającymi do utworzenia rodzinnych ośrodków kryzysowych;

c) ustanowiło mechanizm gromadzenia danych dotyczących sprawców i ofiar wykorzystywania seksualnego z podziałem według płci i wieku w celu właściwej oceny zasięgu problemu i skonstruowania polityki i programów ukierunkowanych na ten problem;

d) wyraźnie zakazało kar cielesnych w domu, w szkołach i innych zakładach;

e) przeprowadzało publiczne kampanie edukacyjne dotyczące negatywnych skutków złego traktowania dzieci i promowało pozytywne, powstrzymujące się od przemocy sposoby wprowadzania dyscypliny jako alternatywę dla kar cielesnych.

5. Środowisko rodzinne i alternatywne systemy opieki

(art. 5; 18 ust. 1-2; 9-11; 19-21; 25; 27 ust. 4; i 39 Konwencji)

Alternatywne systemy opieki

36. Komitet jest zaniepokojony wysoką w państwie stronie liczbą dzieci mieszkających w placówkach opiekuńczych, z których znaczny odsetek stanowią sieroty społeczne, nie zaś biologiczne.

37. Komitet zaleca, aby państwo strona:

a) zapewniło okresowy przegląd umieszczania dzieci w placówkach opiekuńczych, z uwzględnieniem poglądów i najlepszego interesu dziecka, nakierowany, w miarę możliwości, na ich reintegrację z rodzinami, z odpowiednim doradztwem i pomocą lub zastosowaniem innych form alternatywnej opieki niż instytucjonalizacja;

b) rozwinęło system rodzin zastępczych poprzez zapewnianie takim rodzinom większego wsparcia finansowego i rozwój mechanizmów doradztwa i wsparcia dla rodzin zastępczych;

c) podnosiło sprawność i umiejętności pracowników społecznych w taki sposób, aby byli oni w stanie lepiej interweniować i udzielać pomocy dzieciom w ich własnym otoczeniu;

d) ustanowiło procedury mające na celu zapewnienie, że dzieci przebywające obecnie w takich placówkach opiekuńczych, które ulegają likwidacji są w pełni informowane i mogą uczestniczyć w procesie podejmowania decyzji odnośnie ich przyszłego miejsca pobytu, i że takie dzieci zachowują prawo do opieki społecznej.

6. Podstawowa opieka zdrowotna i bytowa

(art. 6; 18 ust. 3; 23; 24; 26; 27 ust. 1 - 3; Konwencji)

38. Komitet jest podbudowany faktem, że wskaźniki zdrowia dzieci są dobre i stale polepszają się, jednak jego niepokój budzi wzrost niezdrowych zachowań i sposobów życia, jak również niski odsetek matek kontynuujących karmienie piersią.

39. Komitet zaleca, aby państwo strona:

a) poprawiło wydajność programu promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej, w szczególności poprzez promowanie zdrowego trybu życia wśród dzieci i młodzieży;

b) podjęło środki mające na celu zachęcenie i edukację matek w zakresie korzyści płynących z karmienia wyłącznie piersią przez pierwsze sześć miesięcy i kontynuacji karmienia piersią przez dwa lata.

Dzieci niepełnosprawne

40. Zaniepokojenie Komitetu budzi fakt, że nie wszystkie dzieci niepełnosprawne mają możliwość uczęszczania do szkół integracyjnych i brania udziału w programach edukacyjnych oraz, że w pewnych przypadkach dzieci niepełnosprawne przebywają w placówkach opiekuńczych lub nie uczęszczają do szkoły regularnie z powodu braku odpowiednich programów w pobliżu ich miejsca zamieszkania.

41. Komitet zaleca, aby państwo strona:

a) opracowało wiążący czasowo plan redukcji liczby dzieci niepełnosprawnych przebywających w placówkach opiekuńczych i ich integracji z głównym nurtem edukacji oraz włączenia do programów szkolenia zawodowego, jak również działalności społecznej, kulturalnej i związanej z wypoczynkiem;

b) dostarczyło powiatom środków finansowych, osobowych i organizacyjnych wystarczających do zapewnienia, że wszystkie one będą mogły zaoferować integracyjne placówki oświatowe dostępne i odpowiednie dla potrzeb dzieci niepełnosprawnych, które będą mogły zapewnić ich pełen udział w życiu społecznym.

Zdrowie młodzieży

42. Komitet jest zaniepokojony faktem, że:

- a) odsetek ciężarnych nastolatek jest stosunkowo wysoki i że młodzież ma ograniczony dostęp do edukacji i usług w zakresie zdrowia reprodukcyjnego;
- b) palenie wśród młodzieży jest nadmierne;
- c) nadużywanie alkoholu, narkotyków i niedozwolonych substancji wśród nastolatków wzrasta.

43. Komitet zaleca, aby państwo strona ustanowiło programy edukacji zdrowotnej i podwyższania świadomości w kwestiach zdrowia dla młodzieży uczącej się w zakresie zdrowia płciowego i reprodukcyjnego, zagrożeń niesionych przez palenie i nadużywanie narkotyków i alkoholu przeprowadzane w szkołach, klubach gminnych, ośrodkach rodzinnych i innych placówkach zajmujących się pracą z dziećmi.

7. Oświata

(art. 28, 29 i 31 Konwencji)

44. Komitet dostrzega nowe inicjatywy mające na celu zapewnienie podręczników szkolnych dzieciom z rodzin ubogich oraz wyposażenia wszystkich szkół w sprzęt komputerowy, jednak pozostaje zaniepokojony wzrastającymi dysproporcjami w dostępie do edukacji, kondycji materialnej szkół i jakości oferowanego wykształcenia pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi, zwłaszcza w odniesieniu do przedszkoli i zajęć pozaszkolnych.

45. Komitet zaleca, aby państwo strona zapewniło żeby dzieci na obszarach wiejskich miały równe szanse dostępu do wykształcenia wysokiej jakości, które zapewni im zdobycie umiejętności pozwalających na dostęp do rynku pracy lub wykształcenia wyższego zgodnie z ich wynikami, poprzez:

- a) poszukiwanie innowacyjnych środków promocji poznawczego, społecznego i emocjonalnego rozwoju dzieci między innymi poprzez programy, które stymulują interakcje pomiędzy dziećmi a ich rówieśnikami, programy edukacji rodziców co do korzyści edukacji małych dzieci, zapewniając istnienie wystarczających i odpowiednich placówek wychowania przedszkolnego dla wszystkich dzieci z terenów wiejskich, oraz polepszając system oświatowy z zamiarem osiągnięcia celów wspomnianych w art. 29 ust. 1 Konwencji i Komentarzach Ogólnych Komitetu w sprawie Celów Oświaty oraz wprowadzenie praw człowieka, włączając prawa dziecka do programów szkolnych;
- b) zapewnienie, żeby obszary wiejskie oraz uboższe społeczności miały dostęp do dodatkowych funduszy mających na celu umożliwienie im zapewnienia tej samej jakości wykształcenia i poziomu zajęć ponadprogramowych, co w szkołach miejskich;
- c) zapewnienie, żeby uczniowie z ubogich rodzin, jak również ci z obszarów wiejskich mieli dostęp do stypendiów lub innych form pomocy finansowej umożliwiającej im uczęszczanie do liceów ogólnokształcących przygotowujących do studiów w szkołach wyższych.

8. Specjalne środki opieki

(art. 22, 38, 39, 40, 37 lit. b) - d), 32-36 Konwencji)

Dzieci uchodźcy oraz pozostający bez opieki nieletni ubiegający się o azyl

46. Komitet dostrzega wysiłki państwa strony zmierzające do przyspieszenia procedur dotyczących uchodźców, jednak jego zaniepokojenie budzi fakt, że wnioski nieletnich pozostających bez opieki są spowalniane poprzez czasochłonne procedury wyznaczania prawnych przedstawicieli takich nieletnich ubiegających się o status uchodźcy, którzy odpowiadają jedynie za kwestie administracyjne i nie są zobowiązani do działania w najlepszym interesie dziecka. Co więcej, Komitet jest zaniepokojony faktem, że dzieci oczekujące na zakończenie procedur przyznawania statusu uchodźcy nie mają dostępu do edukacji jeśli zamieszkują w pogotowiach opiekuńczych a w niektórych przypadkach są zakwaterowane razem z nieletnimi przestępcami.

47. Komitet zaleca, aby państwo strona:

- a) wprowadziło poprawki do obowiązującego ustawodawstwa dotyczącego procedur uchodźczych w taki sposób, aby zapewnić, żeby wszystkim nieletnim pozostającym bez opieki wyznaczony był natychmiast opiekun prawny odpowiedzialny za to dziecko, który będzie zobowiązany do działania w najlepszym interesie dziecka i do uwzględniania poglądów dziecka,
- b) zapewniło, żeby dzieci ubiegające się o status uchodźcy umieszczone czasowo w schroniskach dla nieletnich nie były zakwaterowane razem z nieletnimi przestępcami i pozostawały w schronisku dla nieletnich przez najkrótszy możliwy czas, nieprzekraczający trzech miesięcy,
- c) zapewniło, żeby wszystkie dzieci oczekujące na zakończenie procedur rozpatrywania ich wniosków o status uchodźcy w pogotowiach opiekuńczych, ośrodkach dla uchodźców, lub innych formach opieki miały pełny dostęp do edukacji.

Wykorzystywanie seksualne i handel

48. Komitet dostrzega wzmożone wysiłki państwa strony zmierzające do współpracy w ramach programów regionalnych w celu zapobiegania handlowi i repatriacji ofiar, jednakże Komitet jest zaniepokojony faktem, że Polska pozostaje państwem pochodzenia, tranzytu i państwem docelowym dla dzieci będących przedmiotem handlu w celu wykorzystywania seksualnego.

49. Komitet zaleca, aby państwo strona:

- a) postępowало nadal zgodnie ze swoimi zamiarami ratyfikacji Konwencji MOP nr 182 w sprawie najgorszych form pracy dzieci oraz protokołu w sprawie zapobiegania, likwidacji i karania handlu ludźmi, zwłaszcza kobietami i dziećmi, stanowiącego dodatek do Konwencji NZ przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, oraz opracowało narodowy plan działania wobec komercyjnego wykorzystywania seksualnego dzieci, jak zostało to uzgodnione podczas pierwszego i drugiego Światowego Kongresu przeciwko Komercyjnemu Wykorzystywaniu Seksualnemu Dzieci odpowiednio w Sztokholmie (1996) i Jokohamie (2001);
- b) zapewniło, żeby wszystkie osoby poniżej 18 roku życia zajmujące się prostytutką i biorące udział w wytwarzaniu materiałów pornograficznych nie były traktowane jak przestępcy i miały pełen dostęp do mechanizmów opieki;
- c) przeszkoliło przedstawicieli organów ścigania, pracowników społecznych i prokuratorów w zakresie sposobów przyjmowania, monitorowania, badania i ścigania spraw w sposób uwzględniający osobowość dziecka;
- d) zapewniło, żeby wszystkie ofiary handlu i wymuszonej prostytutki miały dostęp do odpowiednich programów i usług rehabilitacji i reintegracji.

Wymiar sprawiedliwości dla nieletnich

50. Komitet jest zaniepokojony wysoką liczbą nieletnich przebywających przez przedłużające się okresy w pogotowiach opiekuńczych w ramach środka zapobiegawczego przed rozpoczęciem się procesu lub w ramach kary za ich czyny. Dodatkowo, zaniepokojenie Komitetu budzi fakt, że nie wszystkie ośrodki, w których przebywają nieletni gwarantują dziecku prawo do utrzymywania kontaktu z rodziną oraz gwarantują odpowiednie warunki życia.

51. Komitet zaleca państwu stronie, aby:

- a) zapewniło pełne wdrożenie standardów wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich, w szczególności zaś art. 37, 40 i 39 Konwencji, jak również Standardowych Minimalnych Zasad NZ dla Wymiaru Sprawiedliwości wobec Nieletnich (Zasad Pekinśkich) oraz Wytycznych NZ dla potrzeb Zapobiegania Przestępczości Nieletnich (Wytycznych z Riadu), a także w świetle dnia dyskusyjnego Komitetu z 1995 r. poświęconego zagadnieniom wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich;
- b) wdrożyło przepisy pozwalające na maksymalnie trzymiesięczny pobyt w schroniskach dla nieletnich;
- c) stosowało pozbawienie wolności jedynie w ostateczności oraz chroniło prawa dzieci pozbawionych wolności, włączając prawa odnoszące się do warunków przetrzymywania w zakładzie zamkniętym.

Dzieci z grup mniejszości

52. Zaniepokojenie Komitetu budzi fakt, że pomimo programów pilotażowych nakierowanych na poprawę sytuacji Romów w niektórych regionach, Romowie pozostają przedmiotem rozpowszechnionej dyskryminacji, która w niektórych przypadkach doprowadziła do pozbawienia dzieci Romów prawa do edukacji, zdrowia i warunków społecznych.

53. Komitet zaleca, aby państwo strona:

a) rozpoczęło kampanię na wszystkich szczeblach i we wszystkich regionach mającą na celu rozwiązanie problemu negatywnego nastawienia do Romów w społeczeństwie ogólnie, zaś w szczególności pośród przedstawicieli organów i zawodów zajmujących się dostarczaniem usług zdrowotnych oraz związanych z edukacją, jak również pozostałych usług socjalnych;

b) opracowało i wdrożyło plan mający na celu integrację wszystkich dzieci Romów z głównym nurtem edukacji i zakaz ich segregacji w klasach specjalnych oraz obejmujący programy edukacji przedszkolnej dla dzieci Romów umożliwiającej im naukę podstawowego języka wykładowego w ich społeczności;

c) opracowało zasoby programowe dla wszystkich szkół, które obejmą historię i kulturę Romów w celu promocji zrozumienia, tolerancji i szacunku dla Romów w społeczeństwie polskim.

9. Protokoły fakultatywne do Konwencji Praw Dziecka

i poprawka do art. 43 ust. 2 Konwencji

54. Komitet zauważa, że państwo strona nie ratyfikowało dwóch protokołów fakultatywnych do Konwencji Praw Dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii oraz w sprawie udziału dzieci w konfliktach zbrojnych.

55. Komitet zaleca, aby państwo strona ratyfikowało oba protokoły fakultatywne do Konwencji Praw Dziecka.

10. Rozpowszechnianie dokumentów

56. Wreszcie, w świetle art. 44 ust. 6 Konwencji, Komitet zaleca, aby drugie sprawozdanie okresowe oraz pisemne odpowiedzi przedstawione przez państwo członkowskie zostały udostępnione szerokiej opinii publicznej oraz aby rozważona została publikacja sprawozdania, łącznie z odnośnymi sprawozdaniami z sesji oraz wnioskami końcowymi przyjętymi przez Komitet. Dokument taki powinien zostać rozpowszechniony w celu wywołania debaty nad Konwencją i zwiększenia świadomości jej istnienia, jak również jej wdrażania i monitoringu na forum Rządu, Parlamentu oraz wśród opinii publicznej, włączając wyspecjalizowane organizacje pozarządowe.

11. Następne sprawozdanie

57. Komitet, świadomy opóźnienia w sprawozdawczości państwa strony, pragnie podkreślić wagę praktyki sprawozdawczej w pełni zgodnej z postanowieniami artykułu 44 Konwencji. Dzieci mają prawo, żeby Komitet NZ odpowiedzialny za regularne sprawdzanie postępu poczynionego w zakresie wdrażania ich praw, miał możliwość prowadzenia takiej działalności. W tym kontekście, regularne i czasowe sprawozdania przedstawiane przez państwo stronę mają zasadnicze znaczenie. W celu udzielenia pomocy państwu stronie w powrocie na właściwą ścieżkę sprawozdawczości, w pełni zgodną z wymogami Konwencji, Komitet prosi państwo stronę w drodze wyjątku o złożenie czwartego sprawozdania przed upływem terminu wymagalności sprawozdania ustanowionym na mocy Konwencji dla czwartego sprawozdania okresowego na dzień 7 lipca 2008 r. Sprawozdanie to będzie sprawozdaniem łącznym obejmującym trzecie i czwarte sprawozdanie okresowe.

Opracowanie: Małgorzata Talarczyk – starszy wizytator w Kuratorium Oświaty w Katowicach

28 grudzień 2004 rok